

JAARVERSLAG 2024

VERENIGING NATIONAAL ONDERDUIKMUSEUM

Uitreiking Yad Vashem oorkonde aan kleinzoon van Jan Drenthel

Jaarverslag

Vastgesteld tijdens de ledenvergadering op 2 juni 2025

Bestuur en directie van het Nationaal Onderduikmuseum

Gerda Brethouwer, directeur

Marijke Verschoor-Boele, zakelijk leider

Henk Dijk, voorzitter

Jon Temming, secretaris

**nationaal
onderduikmuseum**

Inhoudsopgave:

1. INLEIDING.....	3
3. BEZOEKERS EN DONATEURS	6
4. RONDJE LANGS DE VELDEN: VERSLAG WERKGROEPEN	7
4.1 Balie Nationaal Onderduikmuseum/ VVV Agentschap Aalten	7
4.2 Werkgroep Recreatie & Toerisme	8
4.3 Winkel Nationaal Onderduikmuseum	9
4.4 Team Collectie	10
4.4 Team Onderzoek	12
4.5 Team Educatie	15
4.6 Expositiecommissie	19
4.7 Escaperoom voor de Vrijheid	21
5. DE PANNE	23
6. VRIJWILLIGERSBELEID	24
Vrijwilligerscoördinator	24
7. ORGANISATIE.....	25
8. TOEKOMST: HERINRICHTING EN VERNIEUWING	27
9. NAWOORD	29

Jaarverslag Vereniging Aaltense Musea Nationaal Onderduikmuseum, juni 2025

Het Nationaal Onderduikmuseum vertelt met kleine verhalen de grote geschiedenis van verzet, onderduiken en vrijheid tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het museum gaat in op de keuzes en dilemma's van gewone burgers en geeft tevens een beeld van de bijzonderheden van het wonen en werken aan de Nederlands-Duitse grens.

1. Inleiding

Vrijheid is geen vanzelfsprekendheid. Dat wordt ons iedere dag opnieuw duidelijk, in een wereld waarin oorlogen, onderdrukking en bedreigingen van de democratie ook vandaag de dag plaatsvinden. In het Nationaal Onderduikmuseum dragen wij het verhaal van de vrijheid uit: een verhaal van moed, solidariteit en menselijke waardigheid, dat begint in de donkere jaren van de bezetting en onderduik, maar vandaag nog steeds actueel is.

In 2024 hebben we opnieuw met veel toewijding gewerkt aan onze missie: het levend houden van deze geschiedenis, en die betekenisvol maken voor nieuwe generaties en bijdragen aan verbinding. We zijn trots op de manier waarop we jongeren actief betrekken in het gesprek over vrijheid, keuzes maken en verantwoordelijkheid nemen. Zowel Nederlandse als Duitse scholen weten ons daarvoor te vinden. Via educatieve programma's, interactieve rondleidingen, de Escaperoom voor de Vrijheid en het vernieuwde educatieve aanbod, geven we jongeren de kans om op een eigentijdse manier in contact te komen met de verhalen uit de Tweede Wereldoorlog. De kracht van persoonlijke verhalen staat daarin centraal en zorgt ervoor dat we ons kunnen identificeren en het betrekken op het eigen leven.

Belangrijk was de voorbereiding van de tentoonstelling over het Dutch National Battalion – een bijzondere groep burgers die zich na de bevrijding aanmelden voor het Canadese leger om aan het front mee te helpen voor de bevrijding van ons land. Het onderzoek loopt al jaren en brengt nieuwe inzichten en gesprekken. Het onderzoeksteam, in samenwerking met de collectiecommissie en de expositiegroep bereidt zo samen weer een indrukwekkende expositie voor in het kader van 80 jaar vrijheid.

In dit verslag leest u meer over de activiteiten van onze verschillende werkgroepen. We zijn blij met de inzet en betrokkenheid van velen: van de balie en het VVV-agentschap tot de gidsen, vrijwilligers van de escaperoom, en de werkgroepen educatie, expositie en collectie, de mensen die naast hun werk hun expertise om niet met ons delen, en iedereen die verbonden is aan onze organisatie. Samen vormen zij het hart van onze organisatie. Hun inzet is onmisbaar, evenals die van de vaste medewerkers, met wie we bouwen aan een toekomstbestendig museum dat relevantie houdt in de samenleving. Ook de samenwerking met de Stichting beheer, onze partner voor de vernieuwing, onze leden en ambassadeurs vraagt een bijzondere vermelding. Dankzij hen kunnen we blijven vernieuwen en verdiepen.

2024 was ook een jaar waarin we opnieuw zijn herinnerd aan de kwetsbaarheid van het leven. We denken aan collega's, vrijwilligers en dierbaren die door ziekte of verlies zijn getroffen en van wie wij afscheid moesten nemen. Hun betrokkenheid blijft voelbaar in ons werk en onze verbondenheid.

Wij kijken met dankbaarheid en trots terug op een jaar vol inzet, groei en inspiratie. Met gezamenlijke kracht geven we betekenis aan het verleden en bouwen we aan een toekomst waarin vrijheid, ook voor volgende generaties, centraal blijft staan.

Gerda Brethouwer
Directeur

Marijke Verschoor
Zakelijk leider

2. Activiteiten en hoogtepunten

Aankoop Markt 18

In mei 2024 is Markt 18 aangekocht. Door deze aankoop krijgt het museum nog meer mogelijkheden om een aantrekkelijk en waardevol programma aan te kunnen bieden. Waaronder de realisatie van een Onderduikmuseum Junior met een interactief programma. Meer ruimte voor de escaperoom die het verhaal van het onderduiken vertelt. En meer armslag om aandacht te geven aan zowel vaste exposities als tijdelijke tentoonstellingen.

Rademakersbroek herdenking. Op 2 maart 2024 was het Museum vertegenwoordigd bij de jaarlijkse Rademakersbroek herdenking. Namens het museum werd de krans gelegd door Henk Dijk en Marijke Verschoor-Boele.

Open Monumentendag 14 en 15 september

Tijdens het weekend van Open Monumentendag op 14 en 15 september kon men onder begeleiding van de verhalenvangers van het Nationaal Onderduikmuseum, Gerrit Nijman en Louis Veldhuis, langs erfgoed waar zich tijdens de oorlogsjaren bijzonderheden afspeelden. Het gaat over onderduik, vervolging, verzet, verraad en represailles. De verhalenvangers nemen je mee in de indringende verhalen van bewoners van boerderijen, (Joodse) onderduikers, verzetsmensen en hun tegenstanders. De fusillade op Rademakersbroek, maar ook enkele heftige gebeurtenissen zoals de kerkrazzia en het bombardement in Dale worden uitgelicht.

Vrijwilligerstreffen in Koppelkerk - 23 september 2024

Het jaarlijkse vrijwilligerstreffen werd in Bredevoort gehouden. We waren te gast bij de Koppelkerk, en de dag startte met een rondleiding door het vestingstadje Bredevoort. Er kwamen verrassende plekjes in Bredevoort voorbij. Na een heerlijk, rijkgevuuld buffet werden de vrijwilligers uitgenodigd om in de kerkzaal plaats te nemen. Daar nam Vincent Schreurs het publiek mee in de plannen voor de vernieuwing. Dit was voor veel mensen de eerste kennismaking met de plannen.

Yad Vashemuitreiking aan nazaten van Jan Drenthel - 24 september 2024

Yad Vashem Righteous Among the Nations voor Jan Drenthel

Deze onderscheiding die de naam 'Rechtvaardigen onder de Volkeren' draagt (**Righteous** Among the Nations), wordt uitgereikt aan mensen die onze Joodse medeburgers hielpen tijdens de jaren van de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog: Wie een mens redt, redt de mensheid."

Door de geredde familie Weijel is de onderscheiding aangevraagd voor Jan Drenthel, die de familie Weijel aan een onderduikadres hielp in Aalten op boerderij Nieuw Drenthel op de Haart. De dagboeken van Jaap Weijel en Fien Aleng uit de oorlog zijn door de familie Kuling in boekvorm vastgelegd "Gedoken". Deze werden samen met digitale bestanden overgedragen door de nazaten van de onderduikers en dankbaar in ontvangst genomen. De originele schriftjes zitten in het archief van NIOD. Bij de overdracht werd gezegd: "De Nazi's wilden ons Joodse mensen vernietigen, maar zoals je ziet is dat in ons geval dankzij de familie Drenthel niet gelukt!"

3. Bezoekers en donateurs

Bezoekers

In 2024 bedroeg het totale bezoekersaantal 23.331. Dat is 2% lager dan in 2023. Het is ook een jaar waarin sprake was van de nasleep van long covid in de organisatie en de opvang daarvoor. De organisatie is vanaf 2024 zodanig bemand dat wij ons samen met alle vrijwilligers weer onverminderd kunnen inzetten bezoekers te ontvangen met een mooi en gevarieerd programma. Ook de vernieuwing en uitbreidingsplannen zijn erop gericht om toe te groeien naar een structureel bezoekersaantal van 50.000 bezoekers over vijf jaar.

Donateurs

De donateursaantallen zijn in 2024 licht gedaald, oorzaak is grotendeels de hoge leeftijd of overlijden. Als donateur van het museum geniet men van diverse voordelen: naast vrij entree voor het museum ontvangen donateurs twee keer per jaar thuis 'de Panne', een speciale nieuwsbrief en uitnodigingen voor de tentoonstellingen, boekpresentaties e.d.

Schenken, de belasting en ANBI

Ook ontvangen wij diverse schenkingen en legaten. Omdat het museum de culturele ANBI-status heeft, is de contributie als gift 125% aftrekbaar!

In dit jaarverslag zetten we de informatie over schenkingen en ANBI nog eens op een rij.

ANBI status... alleen culturele, wetenschappelijke of nut beogende instellingen met maatschappelijke doelen, komen in aanmerking voor een ANBI-status. Deze mogen geen winstoogmerk hebben en zijn aldus erkend door de Belastingdienst.

De Belastingdienst beoordeelt een eenmalige gift als een 'gewone gift' en deze is slechts beperkt aftrekbaar. Voor een gewone gift en een gift die u wel jaarlijks doet, maar niet in een overeenkomst hebt vastgelegd, gelden een drempel en een maximum. De drempel is 1% van het drempelinkomen en het maximum is 10%. Het drempelinkomen wordt bepaald door het belastbaar inkomen (voor informatie zie Belastingdienst.nl).

Periodieke giften zijn volledig aftrekbaar!

Een gift is een periodieke gift als deze aan de volgende voorwaarden voldoet;

- Jaarlijks hetzelfde bedrag (in 1 keer of in meerdere keren) als gift aan dezelfde instantie of stichting.
- Het bedrag minimaal 5 jaar achter elkaar.
- Er is vastgelegd wanneer de jaarlijkse gift stopt, dus bijvoorbeeld na 5 jaar. Bij overlijden voor voor de termijn afloopt, dan stopt de jaarlijkse gift bij overlijden.

Testament

Als in het testament één of meerdere goede doelen worden benoemd voor ondersteuning, zijn deze giften vrij van successierecht. Het 'goede doel' hoeft over de erfenis geen belasting te betalen. U kunt aan een goed doel nalaten door deze in uw testament te benoemen tot erfgenaam. U kunt ook kiezen voor een legaat, een vastgesteld bedrag. Wij informeren u hier graag over! Voor verdere informatie:

info@onderduikmuseum.nl

Ons ANBI/RSIN-nummer: 805130500

Bankrekeningnummer voor uw giften: NL36RABO0310503779

Wij zeggen u hartelijk dank voor de giften die wij mochten ontvangen in 2024 en danken u bij voorbaat voor uw giften!

4. Rondje langs de velden: verslag werkgroepen

4.1 Balie Nationaal Onderduikmuseum/ VVV Agentschap Aalten

Overzicht

Gängeskestochten 2024

In totaal zijn acht gidsen die de bekende Gängeskestochten geven. Deze acht gidsen zijn het afgelopen jaar enorm druk geweest. Elke gids heeft gemiddeld 5x een tocht gelopen, dat is buiten de vrije inlooppiddagen om. De vrije inlooppiddagen zijn op elke 1^e en 3^e zaterdagmiddag in de maanden juni t/m september. Dan staan er twee gidsen klaar om bezoekers die zich op dat moment melden rond te leiden.

In 2024 hadden wij **21 aanvragen met ruim 350 deelnemers**, jonge kinderen niet meegeteld. Het kwam een paar keer voor dat er buiten de vrije inlooppiddag om nog twee extra gidsen nodig waren omdat de aanvraag voor eenzelfde middag zo groot was. Het is dan wel eens

spannend of er genoeg gidsen beschikbaar zijn voor deze grote toeloop.

Drie aanvragen bestonden uit twee grote groepen die verdeeld werden over de hele dag. Deze groepen hadden een gängeskestocht geboekt in combinatie met een bezoek aan het museum. Ook hier werd er weer een beroep op bijna alle gidsen gedaan. Maar elke keer lukte het weer om de organisatie rond te krijgen. Complimenten voor de gidsen, voor hun flexibele houding en op tijd te kunnen schakelen.

Onder het mom van: 'bij elkaar in de keuken kijken' hebben medewerkers van de VVV Groenlo ook een gängeskestocht gelopen.

Vrije inloop

Totaal 49 deelnemers in vier maanden (jun-sep) (Dit is een stijging van 36% t.o.v. 2023, toen met 36 deelnemers; in 2022: 33 deelnemers)

Hier is een gestaag stijgende lijn van deelnemers te zien, het is goed om te merken dat hier in een behoefte wordt voorzien.

4.2 Werkgroep Recreatie & Toerisme

In 2024 werden onze eigen VVV fietsroutes verbeterd, daar waar tot nu toe, alleen de tekst van de route te lezen was, werden de routes verbeterd, door hier een getekend routekaartje toe te voegen.

Ook werd in samenwerking met het Achterhoek Toerisme, het Routekwartet gepresenteerd, drie nieuwe fietsroutes en één wandelroute, verkrijgbaar bij het VVV, afzonderlijk alsook in combinatie. In 2024 heeft de VVV Aalten zich gepresenteerd op o.a. de Country & Farm Fair te IJzerlo, de Restantenmarkt in Aalten en de Vrijetijdsbeurs bij Obelink Kampeerwinkel. Op 14 en 15 september deden we mee aan de Open Monumentendagen en tijdens de 1^e Aaltendag was er een curiosamarkt georganiseerd en vonden de oude schoolplaten, landkaarten, ansichtkaarten van Oud-Aalten en foto's van taferelen van vroeger, gretig aftrek.

Met een aantal mensen werd de Erfgoeddag Oost-Achterhoek bezocht, de presentatie van de vernieuwde Smokkelroute in Dinxperlo en op 16 mei 2024 bezochten wij, in het kader van Inspiratiedag, de mooie parels in de Gemeente Lochem en Zutphen. Dit zijn mooie gelegenheden om inspiratie voor onze eigen organisatie op te doen.

In april werden de VVV's uit Aalten, Bredevoort en Dinxperlo uitgenodigd door het VVV Groenlo voor een rondwandeling, het tegenbezoek van de medewerkers van het VVV en de gidsen van de stadswandelingen was in september 2024 in de vorm van een rondleiding door het Nationaal Onderduikmuseum in Aalten. En later in het jaar, november, konden wij aanwezig zijn bij de opening van het nieuwe VVV kantoor te Bredevoort.

Op drie woensdagen in augustus kon gefietst worden met de burgemeester langs Joods Erfgoed. Voor deze fietstochten was veel belangstelling. Want, wanneer kun je nu samen met de burgemeester van Aalten fietsen.

Aan de toeristen welke het VVV kwamen bezoeken, konden wij de diverse nieuwe gidsen en informatie uitreiken, zoals de Gelukgids, Grenzeloos Genieten en Smaakmakers.

Om het publiek op de hoogte te houden van alle activiteiten die spelen in Aalten, Bredevoort en Dinxperlo, werd er per kwartaal een Evenementenkalender door vrijwilligers bezorgd bij horeca, campings en verdere logiesvestrekkende bedrijven. Aan de VVV balie hebben wij vele bezoekers mogen begroeten voor het geven van informatie, verkoop van VVV-bonnen, verkoop van fiets- en wandelroutes.

Werkgroep Recreatie & Toerisme
Marion Jacobs, Hannie Rutgers, Lia de Ridder,
Janny Krieger, Marit van Wijngaarden, Susan
Overweter, Sinie Sonderen

4.3 Winkel Nationaal Onderduikmuseum

Assortiment

Onze museumwinkel heeft een opvallend breed assortiment. Veel klanten en museumbezoekers komen regelmatig in de winkel om een origineel cadeau of souvenir te kopen. Het is de moeite waard om regelmatig even te komen kijken, want het assortiment wordt steeds meer uitgebreid en vernieuwd. Wat meteen opvalt is de uitgebreide collectie boeken, vooral over de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast zijn er natuurlijk de boeken die alles te maken hebben met Aalten en de Achterhoek. Naast bekende en minder bekende boeken vind je er ook boeken die in eigen beheer zijn uitgegeven.

In 2024 zijn we begonnen met het Boek van de Maand en het Product van de Maand. We willen elke maand meer dan gewone aandacht vragen voor een speciaal boek en speciaal product. De streekproducten zijn divers en komen zoveel mogelijk uit Aalten en omgeving. Van jam en honing uit Aalten, theedoeken uit Bocholt tot klompjes uit Dinxperlo, er is van alles te vinden. De Achterhoekproducten, voorzien van de Achterhoekse vlag, zijn al een aantal jaren populair. We hebben een ruim en gevarieerd aanbod. Museum gerelateerde producten vormen ook een onderdeel van ons assortiment. Denk hierbij aan artikelen die iets met het museum of, iets algemener, met kunst hebben te maken.

Er is een goede relatie met Estinea. We zijn blij dat artikelen die gemaakt zijn door cliënten van Estinea in onze winkel mogen verkopen. De absolute toppers zijn de klapprozen die in de in de Aaltense locatie Op de Hoven gemaakt worden.

Visie

We zijn ons ten volle bewust van de commerciële betekenis van de winkel. De inkomsten van de winkel vormen een wezenlijk deel van de exploitatie van het museum. Het is fijn te zien dat we in het *afgelopen jaar een omzetstijging van 28 %* hebben kunnen realiseren. Deze groei willen we natuurlijk vasthouden. Dat willen we doen door verrassende producten te verkopen die een relatie hebben met musea in het algemeen, het Nationaal Onderduikmuseum in het bijzonder en natuurlijk de Achterhoek. Het assortiment is met veel zorg samengesteld. Sommige producten blijven vast in het assortiment, maar we zijn steeds op zoek naar nieuw aanbod. Natuurlijk houden we rekening met de vraag van onze klanten. En waar mogelijk, kiezen we voor artikelen die op een milieuvriendelijke en maatschappelijk verantwoorde manier zijn geproduceerd.

Toekomstplannen

Uitbreiding van de winkel! De resultaten van de laatste jaren laten een stijgende lijn zien. We gaan steeds op zoek naar uitbreiding en aanpassing van ons assortiment. Daarbij horen natuurlijk ook gepersonaliseerde producten waar we ons meer op gaan richten. En zo streven we naar een steeds groter en gevarieerder aanbod tegen aanvaardbare prijzen.

Werkgroep Museumwinkel:
Silvia van de Put, Yvonne Wikkerink.

4.4 Team Collectie

Collectie

Ook tijdens het jaar 2024 zijn er weer veel interessante objecten, verhalen en documenten geschonken die betrekking hebben op onderduik en verzet in de Tweede Wereldoorlog.

Voor de context tentoonstelling is het bureau van Dr. Der Weduwen aangeboden en mochten wij de dokterstas van hem in ontvangst nemen, een belangrijk stuk in onze collectie. We kregen een derde 'Russenmandje', een rieten mandje gemaakt door een Russische krijgsgevangene als dank voor hulp. Maar ook zijn er veel persoonlijke verhalen ingebracht, en na een oproep in diverse lokale bladen ook veel materiaal over het Dutch National Battalion waar in het voorjaar van 2025 een expositie over is ingericht.

Regelmatig komt de beoordelingscommissie bij elkaar om te bespreken of de ingebrachte voorwerpen binnen het huidige beleid en missie van het museum passen. Want met de vernieuwing in het oog, zijn we ook bezig met het ontzamen van o.a. de collectie in de boerderij.

Hierbij wordt voor objecten die niet meer passen binnen onze missie en doelstelling van het museum een goed onderkomen gezocht, een groot aantal is inmiddels ondergebracht bij o.a. het Achterhoeks Openluchtmuseum (voorheen Erve Kots), bij Boerderij de Neeth en de MuseumFabriek Winterswijk.

Schenking "Russenmandje"

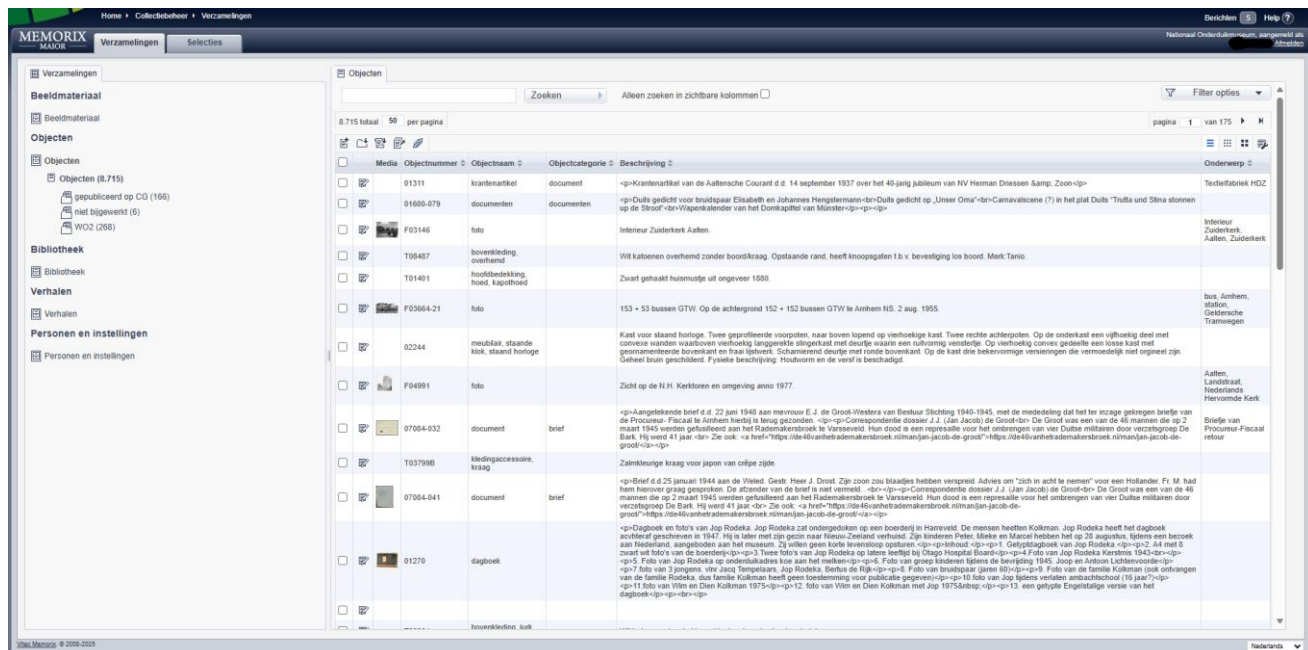
Naast interessante objecten die goed binnen de collectie passen, worden ook regelmatig objecten aangeboden die wel uit een voor ons interessante periode komen, maar niet passen binnen onze collectie. Deze kunnen dan op een andere manier in ons museum ingezet worden, zoals bijvoorbeeld als rekvisiet. Maar ook als een object niet binnen de missie van het museum valt, proberen wij, vaak in overleg met de aanbieder, een ander museum of plek te vinden waar het object wel tot zijn recht zal komen.

In 2024 is druk gezocht naar een passende plek voor dit klokwerk uit 1666

Bruiklenen

In hetzelfde kader van ontzamen, zijn ook veel bruiklenen teruggegeven aan de bruikleengevers.

Voor de inrichting van de expositie 'Dutch National Battalion' druppelden aan het eind van het jaar de nodige bruiklenen binnen, die zorgvuldig zijn geregistreerd.

Registratie

Zoals al vermeld in het jaarverslag van 2022 zijn we voor de registratie in de loop van 2023 overgestapt van het collectiebeheersysteem Adlib naar Memorix Maier via Erfgoed Gelderland. Heel regelmatig biedt het Erfgoed trainingsdagen aan voor de gebruikers -zowel in Arnhem als online- om up-to-date te blijven. Er is al veel werk verzet om objecten/verhalen/foto's in dit nieuwe collectiebeheerssysteem te registreren, maar er is nog veel werk te verzetten, om alle objecten op een eensluidende manier in Memorix te registreren.

Het team

Zoals al eerder gemeld in vorige jaarverslagen zijn de werkzaamheden bij Collectie veelomvattend; beheren, conserveren, aanbod & schenkingen, met de daarbij behorende administratieve handelingen. Het Team is heel blij dat zij in de tweede helft van het jaar extra ondersteuning heeft gekregen van een nieuwe coördinator die dagelijks op de werkvloer aanwezig was. Helaas hebben ook enkele vrijwilligers moeten afhaken vanwege het accepteren van een betaalde baan of om gezondheidsredenen. Wij hopen dan ook dat in de loop van het komende jaar zich een aantal gemotiveerde mensen aanmeldt om deel uit te gaan maken van ons team om dit belangrijke werk van collectiebeheer van het Nationaal Onderduikmuseum op een goed, hoog niveau te kunnen blijven waarborgen.

Team Collectie 2025: Irene Blasczyk, Loes Tieman, Willemien Wentink, Antoinette Baanders, Frouke Harmsen, Ben Lievers en Harry Schuring

4.4 Team Onderzoek

Algemeen

Persoonlijke levensverhalen zijn uitgangspunt en doel voor Nationaal Onderduikmuseum, ook in educatief opzicht. Team Onderzoek volgt deze missie. Ook in dit verslagjaar zijn veel getuigenissen van personen vastgelegd en opgenomen in de museumcollectie.

In 2024 hebben we negen keer in groot verband vergaderd. Daarnaast is er regelmatig overleg geweest van enkelen van ons met de medewerkers van team collectie. Via het secretariaat of directie kwamen veel vragen binnen van externen om te beantwoorden. We schatten dit op zo'n 200. Alles is zoveel mogelijk en zo adequaat mogelijk beantwoord. Ook was het team Onderzoek vertegenwoordigd in het coördinatoren overleg.

Minister Adema op de fiets in het museum

Bezoek minister Adema LNV

Op 15 april 2024 bracht minister Adema (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) een bezoek aan ons Museum en aansluitend aan de familie Ebberts van boerderij D'n Ebbert aan de Brassendijk in Lintelo.

Daar werd de onderduikplek bezocht van de familie Levy. Dit bezoek kreeg landelijke aandacht via het journaal. Doel van de minister was om boeren (die veel onderduikers onderdak verschaften) nu eens in een positief daglicht te stellen als tegenhanger van alle negatieve publiciteit.

Paul Westmeijer signeert boeken bij de presentatie van zijn boek "Zwarte Kees"

Presentatie publicatie boek Zwarte Kees

Op 20 april 2024 presenteerde Paul Westmeijer, kleinzoon van Knokploegleider Cees Ruizendaal, in de Westerkerk in Aalten zijn 2^e aangepaste druk van het boek Zwarte Kees. Een uitgave van Nationaal Onderduikmuseum.

Monument Rademakersbroek

Open Monumentendag

Tijdens het weekend van Open Monumentendag op 14 en 15 september werd de Rademakersbroek-fietstocht gehouden. Onder begeleiding van Gerrit Nijman en Louis Veldhuis, onderzoekers bij het Nationaal Onderduikmuseum, fietsten de deelnemers langs erfgoed waar zich tijdens de oorlogsjaren bijzonderheden afspeelden. Deze fietstocht viel zeer in de smaak bij de deelnemers. De route kan ook in 2025 worden gefietst, zowel met als zonder gids.

Medewerkers van de groep hebben ook dit jaar de nodige tijd en aandacht besteed aan het onderhoud van de oorlogsgraven in de gemeente Aalten.

Expositie Dutch National Battalion

In 2023 zijn we begonnen met ons onderzoek (via boeken, documenten, archieven en contacten) naar de mannen van de Binnenlandse Strijdkrachten - onderduikers plus jongemannen uit de grensregio - die medio april 1945 toetraden tot het Dutch National Battalion (DNB).

We hebben contact met de families, kinderen, kleinkinderen van deze mannen en vrouwen. Er is een tijdlijn gemaakt van data en de namen van gemeentes waar het bataljon langs is getrokken. Naarmate 2024 vorderde nam de druk op de werkzaamheden voor de expositie van het Dutch National Battalion toe.

Er zijn zo'n 120 persoonlijke verhalen van DNB-ers vastgelegd. Soms kregen we juweeltjes in de schoot geworpen zoals originele instructie- en duidingspapieren van de spionagegroep Albrecht.

De expositie over het DNB wordt op 15 april 2025 geopend en luidt daarmee eveneens 80 jaar vrijheid in.

André Fukkink namens het team onderzoek:

Werkgroepleden 2024: Gerda Brethouwer, Ina Brethouwer (coördinator), John Breukelaar, Gerrit Hendrik van Eerden, André Fukkink, Ria Fukkink, Machiel Jongste, Henk Lensink, Gerrit Nijman, Jan Oberink, Teun Oortgiesen, Sonja Rexwinkel, Bert Smeenk, Louis Veldhuis, René Westendorp en Mark Westendorp. Henk Lensink heeft in de loop van 2024 om gezondheidsredenen het team verlaten.

4.5 Team Educatie

Onze doelstelling

Vanuit de indringende verhalen over onderduik, verzet en vervolging in ons museum willen we jongeren laten ervaren dat vrijheid en democratie niet vanzelfsprekend zijn en belangrijke waarden zijn waarvoor we pal moeten staan en dat we een actieve rol moeten spelen om deze te onderhouden. We slaan een brug van toen naar nu.

Educatief aanbod

We zullen als museum er dan ook steeds bij stil moeten staan of we deze doelstelling bereiken door de jonge bezoekers aansprekende programma's aan te bieden. Daarom zijn er ook in 2024 verschillende educatieve projecten ontwikkeld of opgestart. We maken hier onderscheid in programma's voor het onderwijs en de programma's die we jonge bezoekers met ouders en/of grootouders aanbieden. Voor het gemak noemen we dit gezinsactiviteiten.

Een overzicht van programma's dat schoolgroepen is aangeboden of in nog ontwikkeling is.

Naam programma	Bedoeld voor... een korte omschrijving	
Het leven vroeger	Kleutergroepen van alle scholen in de gemeente Aalten. Als onderdeel van een geschiedenisproject bezochten de kleutergroepen het museum om te zien, te voelen en te doen, zoals het leven vroeger was.	Nieuw. In eerste maanden van 2024 uitgevoerd,
De Zoektocht	Bovenbouw basisschool, onderbouw VO	Bestaand progr.
Ja, nee, misschien	Groep 8 basisschool, onderbouw VO	Bestaand progr.
Keuzes maken. Toen en nu.	VO onder- midden- bovenbouw	Bestaand progr.
Sjoel in Zicht/Kinderen met een ster	Combinatie programma synagoge en NOM Voor groep 7-8 basisscholen in de gemeente Aalten.	Nieuw, in 2024 gebruikt.
Dutch National Batalion 1	Interactief programma voor MBO/VO dat wordt ontwikkeld door 2 stagiaires van de pedagogische academie met het doel studenten kennis en ervaring te laten opdoen met dit onderwerp.	In ontwikkeling. Gereed in voorjaar 2025.
Dutch National Batalion 2	Escape-achtig programma gericht op het ervaren van de tocht van het DNB tot bevrijding van Nederland i.s.m. het Canadese leger. Ook dit programma wordt door een stagiair ontwikkeld. In dit geval van Saxion Hogeschool	In ontwikkeling. Gereed in voorjaar 2025
MBO Burgerschap en Beeldgeletterdheid	Het Nationaal Onderduikmuseum ontwikkelt i.s.m. musea en Mbo-scholen in de provincie Gelderland een programma in het kader van burgerschapsonderwijs en beeldgeletterdheid. Het is de bedoeling dat studenten Mbo op hun opleidingsscholen leren en ervaren dat ze onderdeel zijn van een maatschappij waarin zij normen en waarden dienen te onderhouden en kritisch leren te zijn op alle informatie die hen beïnvloedt.	In ontwikkeling. In september 2025 moet dit programma gereed zijn.
Biparcours (naam van een app die alleen op een Duitse mobiele telefoon is te downloaden)	Een digitale a.d.h.v. een app toer door het museum voor Duitse scholieren/studenten op verschillende niveaus.	In ontwikkeling. In april/mei 2025 zal de toer uitgeprobeerd worden.

Een overzicht van gezinsprogramma's dat in 2024 aan kinderen en begeleiders is aangeboden. Bij deze programma's was de interactie tussen de kinderen en hun begeleiders(ouders, grootouders) een belangrijke insteek.

Duik erin..... 	Een gezinsprogramma voor 8-14 jarigen en ouders/grootouders. Ontwikkeld in samenwerking met stagiaire van Saxion Hogeschool	Tijdens meivakantie 2024
Op reis.....	Een gezinsprogramma voor 8-14 jarigen en ouders/grootouders. Ontwikkeld in samenwerking met stagiaire van Saxion Hogeschool.	Tijdens zomerperiode 2024
De winterse feestdagen tijdens de bezetting 	Een gezinsprogramma voor 8-14 jarigen en ouders/grootouders. Ontwikkeld in samenwerking met stagiaire van Saxion Hogeschool.	Tijdens de Kerstvakantie 2024
De V-tocht (80 jaar vrijheid)	Door de werkgroep educatie wordt een gezinsprogramma ontwikkeld voor de periode maart t.e.m. september om te vieren dat we al 80 jaar in Vrijheid leven.	In ontwikkeling. Start op 30 maart 2025.

Ofschoon alle gezinsprogramma goed bezocht zijn, kunnen we hier geen exact overzicht van bezoekersaantallen verstrekken. Wel kunnen we dit voor de schoolbezoeken. Zie schema hieronder.

De cijfers betreffende schoolbezoeken

MND (aantal bezoeken)	MBO	nl basis	du basis	nl VO	du VO	kleuters	SCEDA	Totaal
Jan (1)	0	0	0	10	0	0	0	10
Febr (7)	0	65	75	0	51	0	0	191
Mrt (2)	0	30	0	0	0	0	0	30
April (37)	57	213	0	48	0	513	0	831
Mei (8)	0	152	0	24	11	0	0	187
Juni (31)	0	73	19	0	48	0	284	424
Juli (2)	0	23	0	0	0	0	0	23
Aug (0)	0	0	0	0	0	0	0	0
Sep (4)	0	73	0	0	0	0	0	73
Okt (5)	0	50	0	0	67	0	0	117
Nov (1)	0	0	0	0	2	0	0	2
Dec (0)	0	0	0	0	0	0	0	0
98	57	679	94	82	179	513	284	1888

Samenwerking met:

SCEDA (overkoepelende cultuurorganisatie van basisscholen in de gemeente Aalten). Met deze organisatie is het kleuterprogramma *Vroeger* in het aanbod van 2024 gekomen.

Tevens is er voor meerdere jaren een overeenkomst dat de groepen 7 en 8 van de scholen die onder SCEDA vallen jaarlijks een bezoek aan Synagoge en NOM brengen voor het combinatieprogramma *Sjoel in Zicht/Kinderen met een ster*.

In 2025 zal deze samenwerking met de basisscholen overgaan naar de bibliotheek Achterhoekse Poort.

Weiter Bildungskolleg Bocholt en Borken

In 2024 zijn er verschillende contacten ontstaan/onderhouden met Duitse partners. Twee hiervan noemen we hier. De docenten mevr. M. Pietzka en mevr. C. Leuterman werken met ons samen aan programma's die goed aansluiten bij het Duitse onderwijs. Mevr. Pietzka heeft het initiatief genomen om via de app Bi-parcours een toer door ons museum te ontwikkelen voor verschillende leerniveaus.

Ook in 2024 merken we als museum en dat geldt vooral voor educatie dat er veel en groeiende belangstelling is bij Duitse onderwijsinstellingen om het Nationaal Onderduikmuseum te bezoeken. Dat betekent dat we ook voor 2025 een uitbreiding qua samenwerking en bezoekende scholen uit ons buurland mogen verwachten.

Graafschap college en MBO burgerschap en beeldgeletterdheid

Zoals bij de te ontwikkelen programma's in het overzicht al kenbaar is gemaakt, neemt het NOM deel aan een project op provinciaal niveau. Door Erfgoed Gelderland is het initiatief genomen om Mbo scholen, musea en andere culturele instellingen bij elkaar te brengen om onderwijsprogramma's te ontwikkelen waar Mbo scholen invulling kunnen geven aan het curriculum onderdeel Burgerschap en Beeldgeletterdheid. Met kwalitatief goede lessen op school ondersteund door bezoeken aan musea die dan met name het ervaringsgerichte element moeten kunnen bieden. Het NOM kan daar zeker een bijdrage aan leveren, maar het vergt ook een grote inspanning onzerzijds.

Bijeenkomst van statushouders in 2024

Figulus

Zoals het goed is om als Nationaal Onderduikmuseum vanuit onze missie/doelstelling met allerlei maatschappelijke en culturele instellingen verbinding te hebben, is er een goed contact met onze eigen Aaltense welzijnsinstelling Figulus. Om een voorbeeld te noemen: er komen groepen statushouders in het kader van hun inburgeringstraject op bezoek naar ons museum via Figulus voor een onderdeel van hun programma.

Stagiaires

Steeds meer stagiaires vinden hun weg naar ons museum en helpen ons in ondersteuning, maar vooral ook bij de ontwikkeling van nieuwe programma's. Dit kalenderjaar zijn de volgende stagiaires in ons museum werkzaam geweest:

Eva Küpers van de opleiding Creative Business Saxion Hogeschool
Teun Top van de opleiding VSO Isselborgh

Geschiedeniskoffers

In 2024 is er verder gewerkt aan de ontwikkeling van de geschiedeniskoffers (voorheen De Gaostok). Op dit moment zijn er meerdere koffers bijgewerkt en voor basisscholen beschikbaar. De volgende fase betreft het aanbod naar scholen duidelijk kenbaar te maken. Waar voorheen SCEDA (cultuurorganisatie voor scholen in de gemeente Aalten) hier een rol in speelde, zullen we vanaf 2025 hiervoor samenwerken met het cultuurpunt van de bibliotheek Achterhoekse Poort.

Vrijwilligers en schoolbezoeken

De afdeling educatie heeft momenteel zo'n veertien actieve vrijwillige rondleiders/museum-docenten. Gezien de ambities om te groeien en door uitbreiding van ons programma-aanbod meer scholen te bereiken, is een ruimere bezetting van deze vrijwilligersgroep noodzakelijk. Naast de topdrukte rond de herdenkingen, streven we er ook naar om ook schoolbezoeken te stimuleren buiten deze periode. Naast scholen uit eigen gemeente (zie alinea *samenwerking*) proberen we ook regionaal/eureginaal scholen de weg naar het Nationaal Onderduikmuseum te wijzen. Omdat het niet alleen meer om basisscholen gaat, maar ook scholen voor VO, MBO en HBO en natuurlijk scholen uit ons buurland met name uit de deelstaat NRW.

Werkgroep Educatie

De werkgroep educatie, bestaande uit Mathilde Waalders, Gezien Brummelman en Jon Temming, heeft in 2024 veel werk verzet om interessante programma's te ontwikkelen of mede te ontwikkelen met stagiaires. De werkgroep merkt dat er steeds meer behoefte ontstaat aan goede en bijdetijdse programma's voor schoolgroepen als ook gezinnen. Ontwikkeling ervan is echter tijdrovend, daarom is versterking van de werkgroep zeer wenselijk.

4.6 Expositiecommissie

Vaste presentatie Rademakersbroek

De expositie *Geef de namen een gezicht* – Rademakersbroek liep door tot 25 juni 2023. De expositie - die veel aandacht kreeg - wilde recht doen aan de 46 mannen die in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog werden gefusilleerd op een akker bij Varsseveld. Tot voor kort was er niet veel over hen bekend. In 2023 kwam er uitgebreid aandacht voor het onderwerp: via de herdenking, en de documentaire die door de NOS werd gemaakt en op 4 mei werd uitgezonden Op NPO1 (zie ook hoofdstuk Activiteiten en hoogtepunten).

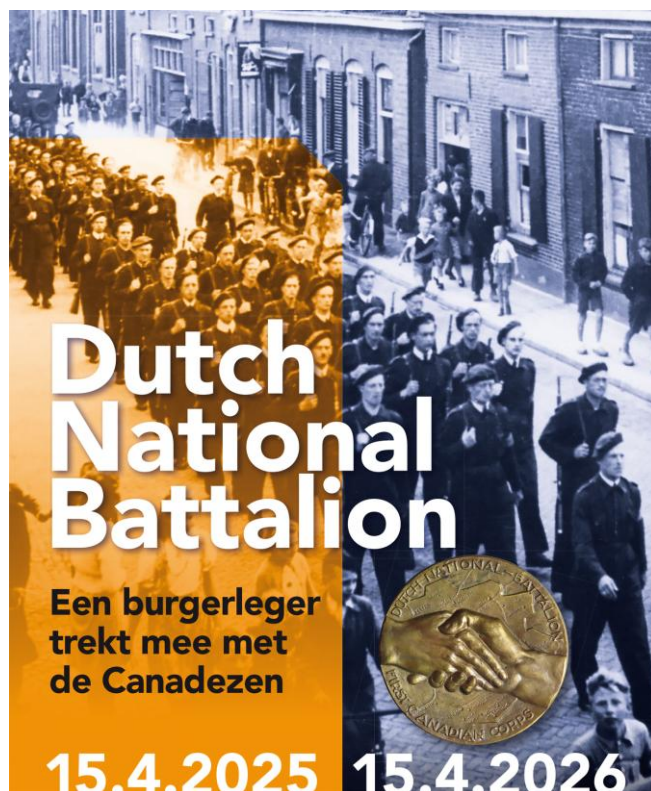
In 2024 wordt met een vaste presentatie in het museum de aandacht voor dit drama duurzaam verankerd als eerbetoon aan de slachtoffers.

Nooit meer? Oorlog in beeld

In het Nationaal Onderduikmuseum is op 30 juni 2023 de tentoonstelling *Nooit meer? Oorlog in beeld* geopend die doorliep in 2024. Een aangrijpende expositie waarin 50 foto's uit de provincie Gelderland samen getoond worden met 50 foto's uit Oekraïne.

De fototentoonstelling *Gelderland in 50 foto's* toonde bijzondere en niet eerder gepubliceerde foto's onder meer uit het archief van het Nationaal Onderduikmuseum. De tentoonstelling is onderdeel van het project *De Tweede Wereldoorlog in 100 foto's*, uitgevoerd door het NIOD, waarbij een jury onder leiding van Khadija Arib de foto's uit alle provincies, lokale archieven en via particuliere inzendingen heeft gekozen. De fototentoonstelling toonde daarnaast 50 foto's uit Oekraïne. Deze collectie bevat particuliere foto's en foto's van het fotografencollectief Donbas Frontliner. Dit collectief ontving voor zijn werk de Free Media Award 2022 en wil met dit werk aandacht blijven vragen voor de situatie in Oekraïne. Deze foto's werden in samenwerking met Vitalina Stroes en Olesia Klapan geselecteerd. De expositie nam het publiek op aangrijpende wijze mee naar de oorlog toen in ons eigen land en de huidige oorlog in Oekraïne. De beelden tonen dat vrijheid kwetsbaar is en mensenrechten snel geschonden kunnen worden, toen en nu.

Expositie in voorbereiding

Er wordt hard gewerkt samen met de onderzoekers en team collectie aan de voorbereiding van de expositie Dutch National Battalion, die zal openen op 15 april 2025. Het is de eerste keer dat aandacht wordt besteed in een expositie aan dit 'burgerleger' van ruim 400 personen die onderdeel werden van het Canadese leger en meetrokken aan het front voor de bevrijding van bezet gebied vanaf 15 april 1945 tot de capitulatie in Wageningen.

Namens de expositiecommissie:

Gerda Brethouwer, Marjon Hermeling, Loes de Roode, Sonja Rexwinkel, Luuk Nijenhuis, m.m.v. Berna Bonekamp, Ferdi Bak en Ben Lammers

4.7 Escaperoom voor de Vrijheid

Van 1 april tot 1 oktober 2024 heeft het Onderduikmuseum in samenwerking met Restaurant Krul Markt 8 in Aalten enkele arrangementen ontwikkeld. Het Onderduikmuseum wil meer samenwerken met de horeca en in de toekomst ook de andere horeca de gelegenheid geven om samen een arrangement te ontwikkelen. Voor het toeristenseizoen 2024 is er samen met restaurant Krul een arrangement bedacht dat op verschillende manieren kon worden aangeboden. Er zijn in 2024 verscheidene arrangementen verkocht, er zal gekeken worden of dit voor 2025 een vervolg gaat krijgen.

In 2024 is duidelijk te zien welke maanden het meest in trek zijn bij het publiek. Met uitzondering van de maanden juni, november en december zijn er elke maand meer dan 10 groepen die de escaperoom spelen. Met een uitschieter in juli toen er zelfs 17 groepen kwamen spelen.

De trend dat december en juni de rustige maanden zijn, zet zich ook in 2024 dus door. Hetzelfde was in 2023 ook te zien. 75% van de groepen bestond uit 4, 5 of 6 spelers.

De escaperoom wordt als behoorlijk pittig ervaren, er zijn niet veel spelers die de 'vrijheid' halen, daardoor blijft de escaperoom aantrekkelijk voor veel spelers.

OVER DE ESCAPEROOM

OVER DE ESCAPEROOM

Stel je voor: Je land is bezet. Overal zie je soldaten van een ander land. Zij hebben het voor het zeggen. Je kunt ze nauwelijks verstaan; ze spreken een andere taal. En niet alleen met hun mond. Ze denken anders.

Over rechtvaardigheid. Over gelijkheid. Over waarheid.

Je wilt tegen ze zeggen dat ze ongelijk hebben. Dat ze onrechtvaardig zijn. Dat zij niet mogen beslissen over het geluk en het leven van andere mensen. Maar je hebt snel geleerd dat je dat niet moet doen.

Elke dag hoor je over mensen die doodgemaakt zijn door deze soldaten. Gewone mensen als jijzelf: de schoolmeester, omdat hij niet wilde dat die soldaten de school in bezit namen. De bakker, die betaald wilde worden voor het brood dat ze van hem mee namen. De buurvrouw, die boos werd omdat lachende soldaten een jong meisje meesleurden...

En nu ben jij aan de beurt.

We hopen in 2025 dezelfde tred te houden als in 2024, en het liefst nog gaan uitbouwen! Daarbij wel de kanttekening dat, wanneer het net zo druk wordt er echt nieuwe mensen bij moeten in ons team. Het team is nu echt klein en de druk is groot. Het is een behoorlijke puzzel om de planning rond te krijgen. Soms lukt dat niet en moeten groepen worden verplaatst of afgezegd en dat is niet de bedoeling.

Namens het team Escaperoom:

Rick Bussink, Rob Roos Lindgreen, Karin Nauta, Herma Makkink, Niels te Grotenhuis

4.9 Veiligheid en techniek

Als er technische vragen zijn, dan staan de vrijwilligers van het klusteam altijd klaar om deze te beantwoorden of op te lossen, ook buiten hun reguliere werktijden. Het museum stelt deze inzet zeer op prijs.

De werkgroep Techniek en Veiligheid bestaat uit drie personen en komt elke dinsdagmorgen allerlei klussen doen. In het notitieboek bij de balie kunnen collega's klussen noteren voor de teamleden.

Wim Kraaijenbrink zorgt bijna voor alles wat in en om de boerderij staat van het stofvrij houden tot onderhoud van de inventaris. Buiten zorgt hij voor netheid in de directe omgeving van het museum, waaronder tuinwerkzaamheden als verwijderen van onkruid, snoeiwerk en het verzorgen van de bloembakken. Dick Wikkerink wordt gevraagd bij alles wat met elektriciteit te maken heeft en alles waar een mannelijke hand voor nodig is.

Johan Grievink is als laatste bij het team gekomen en begeeft zich tussen de twee in en helpt waar nodig is. Hij is

sleutelhouder en dus eerste aanspreekpunt voor de alarmcentrale. Bij onderhoudswerkzaamheden is hij vaak degene die het museum opent. Ook bij storingen van diverse aard wordt hij opgeroepen en probeert deze te verhelpen en schakelt hulp in waar nodig. Johan is in het verleden brandweerman geweest en let vanuit die positie ook op de veiligheid, samen met zijn collega's.

Het team werkt goed samen en toont creativiteit bij het oplossen van problemen. Wat wij zeer welkom heten gezien door de leeftijd van de gebouwen de gebruikelijke, moderne, oplossingen niet altijd (goed) werken.

Namens het klusteam:

Johan Grievink (huismeester), Wim Kraaijenbrink, Dick Wikkerink

5. De Panne

Ook in 2024 heeft de redactie weer hard gewerkt aan het mooie, afwisselende en informatieve tijdschrift De Panne. Hiervoor zijn we voor een groot deel afhankelijk van bijdragen die vrijwilligers, medewerkers of anderen aanleveren.

Met De Panne houden we iedereen op de hoogte van het reilen en zeilen in het museum en alles wat daaromheen speelt. En dat is best veel. Omdat De Panne maar twee keer per jaar verschijnt, vermelden we niet eens alles wat er gebeurt bij het museum, omdat het soms te lang geleden is. Of omdat we soms niet genoeg ruimte meer hebben. Gelukkig zien we dit meestal wel terug in de (sociale) media.

Waar we natuurlijk ruimte voor vrijhouden is het vernieuwingsplan. Door de vele ontwikkelingen en wat dit betekent voor de toekomst van het museum, raken we hier niet over uitgeschreven.

Afgelopen jaar hebben we wat meer aandacht gevraagd voor nieuwe vrijwilligers. We hopen in de Panne ook de verschillende vrijwilligersteams meer onder de aandacht brengen, door waar mogelijk bij de namen ook de teams of commissies te vermelden waarin zij opereren. Op deze manier proberen we vaak met kleine stapjes iets te verbeteren. Maar we blijven ook altijd open staan voor op- of aanmerkingen of nieuwe suggesties.

Redactie De Panne:

Henk Lensink, Annelies Evers, Anne-Marieke Vreeman, Gerrit Nijman en Annet Westerveld-Lensink.
Vormgeving: Ben Lammers

6. Vrijwilligersbeleid

Vrijwilligerscoördinator

Sinds 1 januari 2024 heeft het Nationaal Onderduikmuseum een vrijwilligerscoördinator. De eerste maanden stonden vooral in het teken van verkennen en ontdekken.

Inmiddels zijn de gegevens van de verschillende teams en vrijwilligers geactualiseerd. Ook is gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de training Vrijwilligersmanagement die door Erfgoed Gelderland werd aangeboden te volgen.

Een cursus die handvatten geeft als het gaat om bijvoorbeeld het binnenhalen, begeleiden en betrokken houden van vrijwilligers of over het afscheid nemen van vrijwilligers. Over het binnenhalen van vrijwilligers: een bericht op Social Media waarin vrijwilligers voor verschillende functies werden gevraagd leverde na de zomer een verrassend aantal reacties op. Dit resulteerde in ongeveer tien intakegesprekken met potentiële vrijwilligers voor

diverse functies. Naast intakegesprekken werden ook evaluatiegesprekken en enkele exitgesprekken gevoerd. Eind 2024 waren er 128 mensen als vrijwilliger actief bij het museum.

Henny Plant
(Vrijwilligerscoördinator)

Werving Vrijwilligers

Ons museum is gevestigd op een unieke plek in het centrum van Aalten.

Wij zijn dankbaar met het lokaal, regionaal en landelijk draagvlak dat ons museum geniet.

Zonder gemotiveerde vrijwilligers zou dit allemaal niet mogelijk zijn. Meer dan 120 vrijwilligers zetten zich onbezoldigd in voor de verschillende onderdelen van ons museum. Nieuwe mensen zijn altijd welkom. Dit geldt voor alle werkgroepen zoals de Escaperoom, Educatie en Collectie. Via via werkt vaak het beste, dus: eenieder die betrokkenheid heeft bij het museum, kijk om je heen, nodig uit voor een kennismaking of laat mensen gewoon eens meedraaien.

Word jij ook lid van ons mooie team?

Hou je van geschiedenis en verhalen?

Wil je kennis opdoen en enthousiaste mensen ontmoeten met dezelfde passie in het museum?

Meld je dan aan!

Of weet je iemand die ons zou willen versterken? Meld dat ook.

We blijven open staan voor mensen die in goede samenwerking ons erfgoed in stand houden en doorgeven.

Mocht je een dagdeel per week willen meewerken aan een expositie, rondleidingen, collectieregistratie en meer, laat het ons weten!

Ook komen we graag in contact met mensen die willen helpen met educatieve activiteiten, catering bij evenementen, baliewerkzaamheden en begeleiding van de Escaperoom.

Wij spreken graag met je over een passende vrijwilligersfunctie. Kennis en kunde is altijd welkom!

7. Organisatie

Veranderingen in het team

In augustus is afscheid genomen van Anna Maria Dekkers, om dit op te vangen is het contract van Anita Bolks uitgebreid naar 28 uur. Frouke Harmsen is op ZZP-basis aan het museum verbonden om pr en marketing voor haar rekening te nemen. Zij helpt om de website actueel te houden en beheert de social media van het museum. Daarnaast notuleert zij de MT- en bestuursvergaderingen.

Helaas hebben we medewerkers die langdurig ziek zijn. Dit zijn Karin Westerveld en Marjon Hermeling. Door te schuiven met werkzaamheden proberen we de ontstane gaten in de organisatie op te vullen. Dit vergt veel inzet van zowel betaalde als onbezoldigde krachten.

ICT-veranderingen

De ingezette migratie naar Office365 is grotendeels afgerond in 2024. Nog niet alles verloopt vlekkeloos, maar door deze migratie zijn we wel voorbereid op de toekomst. Waarin beveiliging en rechten beter gewaarborgd kunnen worden dan in het oude server-systeem.

PR en marketing

Het regelmatig posten van berichten op website, Facebook en Instagram werpt zijn vruchten af. De groep volgers op social media groeit gestaag. Het streven om in 2024 de complete website in het Duits beschikbaar te hebben is niet helemaal gehaald. De meest essentiële pagina's zijn vertaald en in het Duits beschikbaar. Hierdoor weten ook onze Duitse gasten de weg naar het museum te vinden. Maar er ligt nog een hele taak om alle verhalen die te lezen zijn op de website ook in het Duits vertaald en geplaatst te krijgen.

Vrijwilligers

Eind 2024 zetten ca. 130 vrijwilligers zich belangeloos voor ons museum in. Zonder de inzet van vrijwilligers kan het museum niet voortbestaan. Wij zijn daarom blij en dankbaar met zo'n grote groep vrijwilligers.

Dienstverband

Per 01-01-2024 waren in dienst:
Marijke Verschoor-Boele, zakelijk leider
Marjon Hermeling, educator (tot 1 juni 2024)
Ria Theissen, financieel medewerker
Anita Bolks, administratief medewerker
Anna Maria Dekkers, office manager (tot 1 augustus 2024)
Sarah Schott, secretariaat/ICT (vanaf 1 september 2024)
Martha Groenewoud, interieurverzorger

ZZP'ers

Gerda Brethouwer, directeur
Frouke Harmsen
Berna Bonekamp
Marjon Hermeling, educator (vanaf 1 juni 2024)

Stagiaire

Eva Küpers van de opleiding Creative Business Saxion Hogeschool
Teun Top van de opleiding VSO Isselborgh

Bestuur

Het bestuur bestaat uit:
Henk Dijk, Voorzitter
Jon Temming, Secretaris
Wilco Lensink Penningmeester

Verena Winter, Bestuurslid
Mark Penninkhof, Bestuurslid
Dolf Prinsen, Bestuurslid

Statuten

In april 2024 zijn de gewijzigde statuten akkoord bevonden tijdens de ALV van 22 april 2024. Gezien de vernieuwing van het museum is het nodig om de statuten van de vereniging Aaltense Musea om te zetten naar de statuten van het Nationaal Onderduikmuseum Aalten.

8. Toekomst: herinrichting en vernieuwing

Onze activiteiten voor de Vernieuwing van het Nationaal Onderduikmuseum werden onverminderd in 2024 voortgezet.

Organisatie van de vernieuwing

Voor wat betreft de aansturing en de zeggenschap m.b.t de Vernieuwing is een projectorganisatie actief onder leiding van directeur Gerda Brethouwer die vanaf 2024 op projectbasis zorgt voor de uitwerking en uitvoering van de vernieuwingsplannen en de noodzakelijke werving van middelen. Belangrijk is de Stuurgroep Vernieuwing met vertegenwoordigers van de beide besturen (Vereniging Nationaal Onderduikmuseum en Stichting Beheer) mensen met ervaring met grotere bouwkundige projecten. In de periode van de realisatie van de vernieuwingsplannen wordt een profiel opgesteld voor een directeur van het vernieuwde museum.

Mijlpaal aankoop Markt 18

Voor de realisatie van de plannen is, met behulp van cofinanciering, de door het Mondriaanfonds daarvoor toegezegde subsidie uitgekeerd. Ook is in 2024 in september de toegezegde subsidie van € 500.000 uitgekeerd. Met de substantiële donaties van bedrijven die wij mochten ontvangen kon zo in 2024 het pand Markt 18 worden aangekocht. Wat een mijlpaal in de ontwikkeling van het museum. Vanaf eind 2024 is de eerste verdieping beschikbaar.

In december hebben de vrijwilligers als eerste het gebouw ingewijd.

Per 1 maart 2025 komt de begane grond beschikbaar en zal de feestelijke sleuteloverdracht plaatsvinden.

Er is een Ruimtelijk en Functioneel Programma van Eisen opgesteld waarin gedetailleerd is uitgewerkt welke functies de diverse ruimten in de huidige gebouwen en de uitbreidingen zullen krijgen, hoeveel bezoekers daar gedurende een bepaalde tijd zullen verblijven en wat zij daar kunnen doen (kijken, luisteren, onderzoeken, e.d.) zodat daarmee bij de uitwerking van de vernieuwingsplannen rekening gehouden kan worden. Ook is een Wervingsplan opgesteld voor gerichte acties ter verdere verwerving van financiële middelen.

Onderduikmuseum Junior

Met ondersteuning door ROO-architecten wordt gewerkt aan de realisatie van Onderduikmuseum Junior. In werkgroepverband wordt gewerkt aan een concept voor de Context Tentoonstelling en de Rode Draad Onderduiken.

Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek

Met het oog op de noodzakelijke vergunning, is een archeologisch onderzoek uitgevoerd op het terrein van het museum. Ook heeft een bouwhistorisch onderzoek plaatsgevonden. Een van de interessante uitkomsten is dat op de plek van de huidige panden Markt 12 en 14 vermoedelijk in de 17e eeuw twee houten vakwerkhuisen stonden. Enkele sporen van die panden zijn in de huidige constructies gebruikt. In de 18e eeuw zijn beide panden versteend. Het huidige pand Markt 12 zou rond 1840 zijn gebouwd. Markt 14 zou al aan het einde van de 18e eeuw zijn huidige verschijningsvorm hebben gekregen met een vernieuwde gevel. Met de vernieuwingsplannen wordt uiteraard rekening gehouden met status van Rijksmonument. Met de aankoop van Markt 18 is aanvullend bouwhistorisch onderzoek gedaan naar dit gebouw dat als gemeentelijk monument is beschermd. De resultaten daarvan zijn ter inspiratie aan de architect meegegeven.

Keuze van architect Vincent Schreurs

In 2024 vond de werving plaats voor een architect die samen met ons de plannen voor de vernieuwing vormgeeft. Uit drie bureaus is Vincent Schreurs gekozen. Deze heeft zijn aanpak ook gepresenteerd aan de vrijwilligers tijdens het vrijwilligerstreffen in de Koppelkerk in Bredevoort september 2024.

Administratie en werving

Apart van de boekhouding voor de bedrijfsvoering van het museum is de administratieve organisatie (A&O) en financiële projectadministratie Vernieuwing ingericht voor het op een juiste en verantwoorde manier bijhouden van de besteding van financiële middelen en subsidies en ten behoeve van de rapportages en verantwoordingen die daarover moeten worden afgelegd aan de besturen en fondsen. In dat verband is ook de tekeningsbevoegdheid (procuratie) voor de vernieuwing vastgesteld.

Werving

Vanwege de voorgenomen uitbreidingen van het museum, is een integraal wervingsplan opgesteld en wordt overleg gevoerd met externe partijen. De Vernieuwing zal in fasen worden uitgevoerd. De volgorde daarin is flexibel en hangt mede af van beschikbare financiële middelen, kansen en mogelijkheden. Door de aankoop van Markt 18 is de planontwikkeling gewijzigd en moesten de plannen worden aangepast voor de verbouwing van dit gebouw tot onderdeel van ons museale complex.

Fasering

Fase 1 2024/2026	- Planontwikkeling uitbreiding: - aankoop en verbouwing Markt 18 - Planontwikkeling Voorbereiding inhoudelijke projecten: - Realisatie Onderduikmuseum Junior in Markt 12 - Vorbereiding Context Tentoonstelling en Rode - Vorbereiding installatie en duurzaamheid
Fase 2 2026/2027	- Dorpsboerderij Markt 16: verduurzaming, restauratie en multifunctioneel - Alle rijksmonumenten verduurzaming, restauratie - Uitvoeringstraject vernieuwing Markt 12 en 14
Fase 3 2027/2028	- Uitbreiding op binnentuin voor Context Tentoonstelling - Realisatie Integraal plan voor groene buitenruimte
Fase 4 2028	- Afronding uitbreiding en verbouwing - Oplevering alle projecten • Doorvoering Rode Draad - Opening juni 2028

9. Nawoord

Een krijgzzuchtige tijd

*Steeds gedacht: één soldaat maakt nog geen oorlog.
Maar nu met man en macht gezocht naar geruststelling,
naar de winter in een zwaluw zien overgaan, of de boter*

*op het aanrecht bestuderen en hoe snel zacht, dat iets nog
zacht kán worden in deze wereld en we allemaal zo smeerbaar,
maar de kou spat van beeldschermen, uit radiostemmen.*

*Ze zeggen dat de veldslag is begonnen, dat anderhalve
rus en een paardenkop dit wilden, terwijl wij toch weten dat
vrede meer aanzien geeft dan geweld, dat alleen menslievendheid*

*je een stoel in de geschiedenis geeft. En ook: een vechtersjas of een
ijzervreter is geen identiteit, het is een mal waar je jezelf in giet.
Wie het zwaluwnest bevult, broedt uiteindelijk zijn eigen ei kapot.*

*Het volgende moeten we onthouden: dat we allemaal als
vluchteling geboren worden, op zoek naar de juiste plek,
naar veiligheid en wat voorspoed, een liefkozende blik.*

*Dus maak vrij baan in het hart, want daar is een onmeetbare
ruimte. En bedenk dit: in ieder welkom zit een schuilkelder.*

Marieke Lucas Rijneveld, maart 2022

